

Jaanuar tujutses ja ladistas sadada

Ain Kallis

11. jaanuaril oli taevas korraga kolm päikest

meteoroloog

Aasta algas vaheldusrikkalt. Jaanuaris sadas lund, vihma ja lörtsi, oli kevadist sooja, paukuvat pakast ja pikset – ilm oli nagu poliitikud ütlevad “seinast seina”. Päevad olid sajused: Tartumaal oli vaid kolm sellist päeva, kus midagi taevast alla ei tulnud. Sademete hulk oli poole sajandi suurimaid. Tõraveres mõõdeti kokku 80,3 mm vihma ja sulatatud lumevett, norm on aga vaid 39 mm. Maa sai valgeks parajasti õigeusuliste jõuludeks, seitsmendal kattis Tallinnas maad kümme-konnasentimeetrine, Mulgimaal kaks korda paksem lumevaip.

Kaks valepäikest

Tõnisepäeval, s.o. 17. kuupäeval algas sula ja vihm, mis pani ojad vulisema ja tegi platsi jälle puhtaks. Puudu jäi vaid kevadisest päikesepaistest. Kümne päeva jooksul sai päikest näha vaid 0,7 tundi. See-eest paistis aga 11. jaanuaril kolm päikest korraga – kahel pool tõelist oli näha veel kaht valepäikest. See on optiline nähtus, mille tekitavad pilvedes jääkristallikesed. Rooside sõjas 1461. aastal tõlgendas Mortimeri krahv Edward lahingu eel nähtud kolme päikest kui võidu märki, nottis maha vastase väe ja sai kuningaks.

19. ja 20. jaanuaril oli temperatuur nulli lähedal, teed olid väga libedad, inimesi kukkus hulganisti. Paar päeva hiljem takistas õhuliiklust udu. Märkimist väärib ka kahe-kümne esimese kuupäeva soojarekord Tartus

Ööl vastu kahekümne kuuendat äratas Tartu- ja Jõgevamaal inimesi jaanuari kohta kaunis haruldane äikesekärgatus. Selle tingis külma õhumassi järsk tungimine Ida-Eestisse. Varem tuli sellist atmosfäärinähtust ette kord paarikümne aasta jooksul, viimasel ajal on talvine äike sagenenud (1993, 1997, 1999). Hommikul langes õhutemperatuur väga kiiresti, lobjakas muutus paksuks jääkihiks. Märg lumi jäätus ning murdis puud ja elektriliine kilomeetrite kaupa. Ohtlikult lähedal olid külmad kõrgrõhkkonnad Norrast Venemaani oma 45° – 52° pakasega. Ka mujal põhjapoolkeral polnud ilm kiita ☹️ Niagara kosk olevat jäätunud, Põhja-Aafrikas ja Sitsiilias tuli paksu lund.

Tornaadod ja põud

17. ja 21. jaanuaril möllas rohkem kui 40 ebaharilikult varajast tornaadot USA Arkansase ja Tennessee osariikides, tappes inimesi ja lammutades maju.

Maailmas oli nii rasket põuda (Liibanon, Iisrael), tugevaid paduvihmu (Kagu-Aasia) kui ka kõva kuuma

(Lääne-Austraalias üle 40 °C).

Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituudis arutati jaanuari keskmiseks õhutemperatuuriks Eestis -4°, kaks kraadi soojem kui aastate keskmine jaanuar. Kõige soojem päev oli 21. jaanuar, mil Kärđlas oli koguni +6,2°, ööl vastu 31. jaanuari mõõdeti Narvas aga -29,1 °C.

Jaanuaris koondati ka eelmise aasta andmed. Suurimat huvi pakuvad muidugi sademed. Kõige rohkem sadas 1998. aastal Kääpal – 938 mm. Eesti keskmiseks kogunes 780 mm, s.o. 123 protsenti normist.